

Đọc sách:

GIÁO TRÌNH XÃ HỘI HỌC VỀ GIỚI*

Vào những năm 1970, thuật ngữ giới chính thức hiện diện trong các công trình nghiên cứu xã hội học, mặc dù những quan điểm, tư tưởng về phụ nữ đã xuất hiện từ thế kỷ trước trong các tác phẩm của các nhà xã hội học đầu tiên như A. Comte, K. Mark, H. Spencer, E. Durkheim, v.v. Gần nửa thế kỷ qua, chuyên ngành xã hội học về giới đã có những bước tiến nhanh về lý thuyết cũng như phương pháp nghiên cứu, và có nhiều đóng góp to lớn cho sự phát triển ngành xã hội học và thúc đẩy bình đẳng giới.

Giới là một chủ đề quan trọng không chỉ trong đời sống gia đình - xã hội, trong nghiên cứu phụ nữ, nghiên cứu giới mà còn được xem là một trong những nội dung cơ bản của nghiên cứu xã hội học. Chính vì thế, tiếp cận liên ngành khoa học tự nhiên, xã hội và nhân văn khác

trong khi nghiên cứu xã hội học về giới (hoặc nghiên cứu giới) là một yêu cầu tiên quyết khi thực hiện những chủ đề liên quan đến giới.

Từ quan điểm xã hội học cho thấy, các yếu tố xã hội là những tác nhân quan trọng tạo nên sự khác biệt trong các cơ hội, phát triển và những hạn chế của phụ nữ và nam giới. Điều này thông qua các quá trình xã hội bao gồm xã hội hoá, nhưng quan trọng hơn cả là thông qua ảnh hưởng của các thiết chế xã hội, ví như hệ thống chính trị và kinh tế, mà các vai trò giới được hình thành và tái hình thành qua các chu kỳ cuộc đời con người.

Những khác biệt sinh học giữa hai giới tự bản thân chúng không đủ để hạn chế và ảnh hưởng đến các cá nhân tới một mức độ lớn như các quy tắc xã hội. Những giải thích xã hội học cho thấy thực tế, những hành vi được gán cho phụ nữ và cho nam giới khác biệt rất lớn từ xã hội này sang xã hội khác. Thêm nữa, một vài xã hội được đặc trưng bởi sự phân biệt rất mạnh giữa những đặc tính liên quan đến giới, và một vài xã hội khác thì sự phân biệt ít hơn hoặc yếu hơn. Cũng như đã có sự thay đổi không nhỏ trong các vai trò giới từ một thời điểm này đến thời điểm khác trong một xã hội.

Những khác biệt tâm lý tồn tại nhưng đã được tạo nên hoặc được thúc đẩy bởi các yếu

* PGS.TS. Hoàng Bá Thịnh, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội 2008.

tố xã hội. Nhưng khi có sự biến đổi xã hội, các hình mẫu tâm lý cũng biến đổi theo. Ví dụ, có sự tăng lên về sức ép đối với nam giới về thể hiện tình cảm, và rất nhiều phụ nữ được “dạy dỗ” không thể hiện sự mạnh mẽ thì giờ đây đang trở thành tự tin, quyết đoán. Vai trò giới, do vậy là sự phát triển xã hội hoặc là sự khuyến khích sự khác biệt giữa hai giới tính, vốn chỉ đơn giản là hai nhóm dân số có sự khác biệt sinh học trong đó mỗi người chúng ta là một thành viên của nhóm này hay nhóm kia. Vì thế, sử dụng thuật ngữ vai trò giới (gender) mới đúng nghĩa thay vì vai trò giới tính (sex), vai trò giới không nhấn mạnh những đặc điểm sinh học *không thay đổi* của phụ nữ và nam giới mà tập trung vào các đặc điểm xã hội *có thể thay đổi* của họ.

Mặc dầu môi trường xã hội của chúng ta ảnh hưởng mạnh đến cách thức chúng ta hành động như là một người phụ nữ hay một người nam giới, sự giải thích hàng ngày về các vai trò xã hội vẫn còn dựa hoàn toàn vào sự giải thích sinh học hoặc đặc điểm cá nhân “Anh ta đúng là nam giới” hoặc “Chị ta cuối cùng đã có được cách nghĩ của phụ nữ”. Đúng là, các yếu tố sinh học và tâm lý học cũng ảnh hưởng đến hành vi; tuy nhiên, trong sự phân tích xã hội học về giới, giáo trình này nhấn mạnh tầm quan trọng của bối cảnh xã hội cho sự hiểu biết về hành vi và thái độ của các cá nhân và nhóm trong mối quan hệ giới. Đây là cách tiếp cận xuyên suốt trong *Giáo trình Xã hội học về Giới*, được cấu trúc gồm 12 chương, phân chia như sau;

Từ chương 1 đến chương 6: giới thiệu một cách hệ thống về lý thuyết nghiên cứu về giới từ quan điểm xã hội học. Bạn đọc có thể tìm thấy ở đây những kiến thức cơ bản về xã hội học giới. Sự phân tích và lý giải của tác giả đem lại những gợi mở đáng chú ý, chẳng hạn như đặt vấn đề xem giới như một vấn đề cơ bản trong nghiên cứu xã hội học; hay sự phân chia các giai đoạn hình thành và phát triển của xã hội học về giới; hoặc những ý kiến trao đổi mang tính “phản biện” đối với một vài cách hiểu, quan niệm không đúng về giới tính, giới, nữ quyền,...

Từ chương 7 đến chương 11, lần lượt đề cập đến các lĩnh vực: Giới và giáo dục (chương 7); Giới và lao động (chương 8); Giới và quản lý (chương 9); Giới và sức khỏe (chương 10), và Quan hệ giới trong gia đình (chương 11). Cuối cùng, chương 12 trình bày một số nét cơ bản về phương pháp nghiên cứu xã hội học về giới.

Với cách tiếp cận đi từ các khái niệm và lý thuyết cơ bản của xã hội học, được vận dụng vào nghiên cứu giới qua lăng kính xã hội học, cuốn sách đã trình bày những vấn đề lý luận và thực tiễn liên quan đến các chủ đề giới một cách bài bản và khoa học. Người đọc không chỉ hiểu được những kiến thức cơ bản về xã hội học giới mà còn tìm thấy ở giáo trình này nguồn thông tin, tư liệu phong phú về các chủ đề giới trong đời sống kinh tế, văn hoá, chính trị.v.v.

Được biết, cuốn giáo trình này là kết quả tri thức và kinh nghiệm của tác giả với 16 năm giảng dạy xã hội học về giới cho sinh viên Khoa Xã hội học và nhiều đơn vị đào tạo khác trên phạm vi cả nước; cùng với kinh nghiệm và tri thức tích lũy được chừng đó năm

tham gia thực hiện những công trình nghiên cứu cơ bản và ứng dụng qua các chuyến đi thực địa tại Trung tâm Nghiên cứu Giới, Gia đình và Môi trường trong Phát triển (CGFED). Chuyên ngành xã hội học về giới được giảng dạy đầu tiên cho sinh viên hệ chính quy của Khoa Xã hội học, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội (1992) nay là Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) với 4 đơn vị học trình cho đào tạo cử nhân và 3 đơn vị học trình đối với cao học. Môn học này cũng được giảng dạy cho các sinh viên những khoá đầu tiên của khoa Xã hội học, Công tác xã hội (Đại học Công đoàn) và một số Trường, Học viện khác.

Với cấu trúc và cách tiếp cận các chủ đề giới như trên, mục tiêu của giáo trình này, như tác giả hy vọng “Đem lại một sự hiểu biết về các vai trò giới là sản phẩm của xã hội như thế nào, hơn là sản phẩm của những phẩm chất sinh học - cá nhân vốn có của phụ nữ và nam giới. Nhằm góp phần vào sự hiểu biết giới và các vai trò giới từ quan điểm xã hội học, những cách tiếp cận và các chủ đề trong giáo trình này có thể sử dụng cho các khoá học xã hội học về giới, về phụ nữ và về nam giới”. Theo chúng tôi, giáo trình này cũng có thể sử dụng làm tài liệu cho nghiên cứu phụ nữ, nghiên cứu giới; và một vài chuyên ngành xã hội học liên quan khác như: xã hội học gia đình, xã hội học lao động và nghề nghiệp, xã hội học quản lý, nghiên cứu về phát triển xã hội, v.v. Đặc biệt, nó là *tài liệu tham khảo* cho các nhà hoạch định chính sách cũng như những nhà quản lý ở tất cả các lĩnh vực khác nhau về cách tiếp cận giới trong các chiến lược phát triển đất nước.

Việc xuất bản Giáo trình xã hội học về Giới, theo chúng tôi không chỉ làm phong phú thêm nguồn tài liệu tham khảo, giúp cho việc đào tạo, nghiên cứu tốt hơn mà giáo trình còn góp phần nâng cao nhận thức về bình đẳng và công bằng giới, thực hiện tinh thần của Nghị quyết số 11-NQ/TU ngày 27 - 4 - 2007 của Bộ Chính trị Về công tác phụ nữ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Nguyễn Kim Thuý